

Культура і Побут

№ 22

Неділя, 14-го червня 1925 р.

№ 22

Забута ділянка.

Час від часу на сторінках радянської преси робляться підсумки наших досягнень на полі культурного будівництва. Ціла низка статей, що недавно друкувалися на шпальтах Вісницького додатку, підкреслюють енергійний темп розвитку культурного будівництва. Не кажучи про важкі заходи до ліквідації неписьменності, до шкільного побільшення шкіл, масово-всесвітньої культурно-освітньої політизованості середняків, в ході революції робітничо-селянськими масами створених. Це робітничі клуби, хати-читальні, сельбуди, що сіткою своєю висувають майже всю Україну, від міста до села, від фабрики до робітничих осель.

Як наслідок глибокого масового культурного руху, маємо значні досягнення й на полі мистецтва. Пустила здорове коріння й пішла бурно вперед творчість письменників пролетарських і селянських, став на твердий ґрунт театр, що-року роблячи все більше досягнення, зародилися осередки музичні, що порвали з минулим, а церковною і від гаслом цієї Жовтня стали до творення нової радянської музики. За винятком одної ділянки, забуті скажемо, мистецтво пішло швидко вперед.

Забуттю однієї ділянки є образотворчість і окрема малярство.

Переглядаючи сучасну пресу, рідко можна що стрінути про роботу художників—малюнків або скульпторів. А коли й стрінемо, то це головним чином історичні студії про Іванових або-що. Малярство в наш час немов би зовсім заглохло.

Культура мови*).

Еге ж, ми запитаємо: в чім річ? Де ж тут про газетний стиль?

(Це із статті та й з приводу статті Ф. Крушини «За культуру мови», що її викинуто в 20 числі «К. і П.»).

Бо тільки на догад кинув товариш, що треба «культури» мову. Цей кліч не так уже й новий, але радше нас це: маємо ще одну (чергову) статтю, що в її ведеться мова про літ. українську мову (газетний стиль і взагалі) та українізацію—справу, біля якої «серьоз і падоуго» заходила партія та Радянська влада.

Належить бо раз-у-раз її розворушувати, додати свіжої громадської думки, щоб вона (справа українізації) не «закаменіла». Хоч поки вона в потугу увіб'ється.

Отже: не в тім річ, що «літератор це ж не газетник», або що молоді письменники це й досі мають застарілі переконання про «путро», про те, що зміст, мовляв, а не форма головне—а в тім, що таке є літ. мова наша українська? як вона має перемолотитися у щоденній практиці—в газетній ужитку?

...Але поперед: що таке є культура мови? Що означає кліч: «за культуру мови»?

Повітавшись на ст. т. Леніна («К очістці російського языка», «Правда» ч. 275), слід або говорити в її стилі, або ж... про-ето слід піти в слід великого ініціатора. Т. Ленін у зазначеній статті ставить прамцем справу:

«Не пора ли вам объявить войну коверканью русского языка?»

А то, каже, важливою слова «будировать» в розумінні «розбурхувати», «жорстити», «будити»—той, як французьке слово *bouder* означає «мати гнів», «сердитися»... Або: навіщо казати «дефекти», коли є «недостаток», «проблема» (вада, хоба, огріх?). Цією спадщиною ми (росіяни В. Ч.) маєм від поміщицької власи, що хоч і вчилася, та мовоуважала і тільки франц.-нижестород-мовою пошувала рос. мову.

Але яка має бути ця культура у нас?

Є два шляхи (шляхи рівнобіжні,—так треба гадати) до культури мови—але є небезпека збачення на один з них, пересадити в один бік. Отут і треба пильнувати! Бережно треба бути на кругах заворотках (термінова українізація!).

Бо ні одна літ. мова, крім української, не зазнала в процесі свого розвитку раптової зміни в не що й довгий час.

Нагадаємо, що в творенні мови мають своє місце моменти: звук, словотвір, лексика, складня, спосіб вираження... Це останнє є те, чим можна боротися із «затертими цятками»; це в кожній мові, може, найспецифічніша річ... (Приклад: рос. «земледелец»—той, що землю «делає», укр. «хлібороб»—той, що хліб робить, хоч, як терміни, значенням—вони одно).

*) Дискusia.

В чому полягає причина? Може ця галузь мистецтва в умовах революційної перестройки цінностей збула цілковито своєю партією, як певний організаційний чинник? Може фотографія звела на півець потребу малярської зарисовки життєвих явищ, тинів і побуту? Адже ні, бо як відомо в наших художніх школах по лінії професії, в інститутах і технікумах існують малярські відділи, де проходять певну студію сотні, а може й тисячі з нашої молоді. Адаже фотографія ні в якій мірі не може навіть оздобити клубних помешкань, бо керівники клубів часто звертаються в цій справі до малярів, праців, по більшості халтурників. Адаже хороші картини, що відображають наші дні, добу великих зворушень і запеклої класової боротьби, як свідчить досвід у РСФРР, користуються великим попитом.

Значить і малярство має ґрунт для розвитку разом з іншими галузями мистецтва.

А коли до цього часу на Україні воно не виявляло ознак свого життя,—то лише тому, що на організацію його не було звернуто жодної уваги.

Театр, музика і література стали на шлях здорового зросту за допомогою матеріальної і в значній мірі керівничої з боку відповідних державних радянських установ.

Тому час подати і про розвиток у нас образотворчості. Першим кроком до цього могла б послужити художня виставка, що її слід організувати, а по друге делегування в різні райони України найбільш характерні своїми особливостями. Художників-малярів для зарисовки до майбутньої виставки.

Г. К.

налістики, її потребують і наші роб.-селянські кореспонденти.

А ми скажемо на це: граматики укр. є, радянська граматики, коли хочте і то не лише в розумінні: «справжня граматики»,—то твори найкращих письменників, а такі справжні граматики, підручники.

Іще, іще раз курси—курси, що українізують, українізують...

Ми були свідками «українізації». В Катеринославській губ. професії учитель сівно просив інспектора, щоб допоміг йому українізувати міліцію...

— То може вони, міліціонери, взагалі неписьменні?

— Де! Начальник, студенти є, робфаїки...

Начальник видав наказ, що буде звільняти з посади за невідвідування курсів—а їх з п'ятдесят троє ходять... Хоч більшість з роду українці і вміють практично (в розмові) українською мовою...

Що ж тут? А найшвидше це оті «питан-

Про кіно та творчість для кіно.

На ВУФКУ багато нарікають за ті картини, що демонструються, про те, що мало радянських фільмів, про те, що творчість кінорежисерів не має збуту своїх творів, про те, що ВУФКУ (Всеукраїнське фото-кіноуправління) не притягає до творчості письменників пролетарських сил.

Ці нарікання йдуть в пресі, в організаціях, письменницьких спілках і окремими особами.

Певне ті статті, що були в Вістях, «ЛНМ» і «К. і П.» не вичерпували цих питань.

Тому завдання цієї й наступних статей є вичерпати зацікавлені питання.

ФІЛЬМО ХАЛТУРА ТА НАШЕ ВИРОБНИЦТВО.

На Україні що дня в демонстрації знаходиться 400 з лишком фільмів. З них близько половини йде по комерційним екранам (театрам) ВУФКУ, орендуючим у ВУФКУ то що, а решта по робітничим клубам, селам і Червоній армії.

Коли взяти на увагу, що ці фільми пересягаються з одного екрану до другого, то за рік вони задовольнять всі екрани, обходячи колом всю мережу екранів України.

Це було б тоді коли б без передумов їх пересягати по черзі. Однак, відомо кожному, що не всяка картина підходить до кожного екрану. Це все те, що демонструється, скажемо, на Сумській, в театрі може йти в Червонозаводському клубі (Харків), чи якому селі; не все те, що йде у Шансера (Київ) може йти на Дніщі, в клубі чи на цукроварному заводі, не все те, що йде в Козісі (Катеринослав) може йти на Чечелівці чи в селі Касенці.

Значить це є градація картин,—що де може йти. Коли ж взяти на увагу поверх сотки екранів по селах що абсолютно не можуть вивести таких фільмів як «Гримаси Паржа» чи «Спаситель женщин» буде ясно треба мати ще в запасі подвійну кількість картин, щоб можна було мати з них вибір для відповідних екранів.

Таким чином для потреб екранів на рік треба до 900 картин, які фактично й є на Україні у ВУФКУ для більш менш нормального задоволення.

Окрім того—потрібно що місяця 16 картин, для заміщення тих, що вже виходять з вжитку (обійшли всі екрани і т. н.).

Отже приходимо до висновку:

Для річної потреби 1924—25 р.

треба 900 фільмів.

Що дня демонструється 400 фільмів.

Треба для оновлення за рік нових фільмів

200 (кругла цифра).

Це при умові сучасної кількості екранів 3 побільшення їх (а памічено для одних сел збільшити до 600 екранів) побільшуватися й кількість потрібних фільмів.

Слинилося на останній круглім числі 200.

Що місяця значить треба нових фільмів 16—18.

Радянське кіно виробництво України—може дати на рік (Одеська фабрика—2 атеїс, Ялтинська фабрика й Харківська група), максимум програм-фільм 24.

Кіно виробництва СРСР можуть ще дати максимум 50, (не забуємо, що найкращіше по технічній, приладдям і т. н. Кіно-Виробництво ВУФКУ).

Виходить 74—80 фільмів. Хай 100.

А де ще взяти 100. Бо екран вимагає... (як вимагає великий театр, де є попит на будь які п'єси).

Отже 100 фільмів мінімум для України треба придбати по за межами СРСР в Гер-

манії, Франції й т. н. Це для одної України.

При чому й з цих, що закуповуються, вибирається все найкраще що лише можна вибрати з їхнього художнього фільмового гардеробу.

Тому не дивно, що ми мусимо терпіти ці закордонні фільми за які часто густо йдуть головним чином нарікання як: на халтуру. Однак і вони ці фільми йдуть на екрани не робітничим клубам та селам, а на комерційні, бо в клубно-робітничу й селянську мережу йде все найкраще з точки зору художнього й ідеологічного змісту, хоча в цілковитій мірі їх не можна задовольнити з тих же причин. (Гарних фільмів замало для всіх, щоб задовольнити відразу, бо кожний фільм 1—2 й тому не дивно, що до якого клубу на Україні «Україна» скажемо поїде за 3/4 року).

Такі умови.

Прагнення радянського кіно створити повні фільми на 100% потреб. Але поки що—це неможливо. Для цього потрібен розвиток нашої кіно-промисловості—побільшення фабрик, будови атеїс, придбання відповідних технічних приладдів (а вони теж закордонно доки що виробу) і т. н. і т. н. Одним словом, щоб здійснити це—потрібно надбання в кіно підприємства капіталу.

За минулий рік в цьому напрямку зроблено чимало (див. «К. і П.» і 2 статті т. Нечеса).

По за тим перед ВУФКУ ще стоять завдання обсягати екраними (це значить апаратами й т. н. приладдям—електрифікація) села цілої України, всі клуби: для цього потрібен вироб апарату, причадилок і інших приладдів. Для цього теж потрібно капітал. А це теж без дотацій, а своїми коштами і т. д. і т. д.

Отже завдання величезні культурно-освітнього значіння і на реалізацію їх і підуть кошти, що ВУФКУ дістає за експлуатацію підприємств.

Не треба розуміти кожному.

II.

ТЕХНІКА, ПОСТАНОВЩИКИ, РОБІТНИКИ КІНО.

Другим питанням—це справа самих постановок.

Частенько наш глядач бачив не раз у кіно—як погано було знято наші радянські фільми, як темні плями затьмарювали картину, як не видно було самих діючих осіб, левих дій і т. н., як «грали» на екрані тільки грали робітничі, як на картині виходили тільки селяни. Як робітничі, революціонери й інші особи—що показувалися на фільмі були не такими як це є в житті, як це було в революції. Неправдиво давалася дія як би не потрібно б було бути.

Однією можливістю в таких справах технічної недоскопальності того підприємства, що це робило, а перейдемо до живих людей.

В постановці картини по сценарію творять: головну роль грають режисер-постановник, оператор, що знімає картину, художник, артисти, що грають, помічники всьох, техніки по освітлюванню, лаборант, що робить вже саму фільму й т. д. й т. д.

У нас, взагалі, не було добре розвиненої кіно-промисловості до революції.

Старих режисерів дуже мало (їх по пальцях можна перелічити), операторів, лаборантів кіно—теж замало. Отже знову звертаємося за кюрдою за знавцями цієї справи, або треба заповнити ці отвори якімись засобами.

Щі засоби такі: операторами стають люди, що цілком не досконалі в цій справі (лаборанти й інші, що більш менш знаються на техніці); виходить, щось подібного, як би хвершал ставав за лікаря... Лаборантами стають аматори фото-лабораторій... Все це відбивається на самій техніці з'йомки.

Далі режисерами стають люди мало досвідчені в справі кіно постановок і вони вчаться в процесі самих постановок і часто густо досить не прибутково для кіно підприємств...

З артистами ще гірше. Але вся біда в тому, що частенько, як у молодого (в кіно справі) режисера не виходить на екрані те, що він хотів дати при зйомці, так частенько у старого режисера (й артиста) ні як не виходить ні природній робітник, ні підлілля, ні селянський побут, ні революція. Особливо український побут, етнографізм.

Де-яким старим і новим все одно наповно доводиться вчитися, як не тому, так іншому. Отже не дивно, що при сучасних постановках беруть керуючу участь і художньо керівничі редакторські сили кіно підприємств (ВУФКУ) і автори сценаріїв.

Для розв'язання цього питання знову треба якісь заходи. Перші: притягнення молодих технічних сил революційно творчих. Хай вчаться. Другий засіб—не створення відповідного технікума—інститута, що дав би нових досконалих досвідчених техніків операторів, лаборантів і т. п. ВУФКУ й це виконує, притягаючи молоді сили та за свій кошт утримуючи технікум, що засновано ЦКО при виробництві ВУФКУ (в Одесі).

Нема сумніву, що в цій справі буде багато недоречностей. Але поки що не єдині заходи, разом із притягненням закордонних техніків та постановщиків.

III.

АВТОРИ Й КІНО СЦЕНАРІЙ.

Нарешті ще одне болюче питання—це сценарії.

Зазначені в другому (II) розділі причини ведуть до потреби творення автором майже режисерського сценарія.

Коли раніш писалося тільки детально лібрето, а по ньому режисер ставив сам як душа хотів—тепер автор мусить досконало дати розроблений твір для постановки. Тоб-то такий твір, щоби прочитавши сценарій можна було майже точно уявити собі, яка буде картина.

Ті самі причини старого кіно-виробництва, що зазначені в розділі I про режисерів і операторів не дали можливості виробитися й кіно сценарістам-письменникам; ба не тільки виробитися, а не було зовсім спадщини взагалі мистецтва творення сценарія.

І радянське кіно виробництво знову повинно було творити, чи знаходити «стімус» до утворення таких письменників-сценаристів.

Коли раніш, та й зараз на заході й в Америці од автора вимагається «добра» фантазія, щоб фільм була прибутковою—у нас од автора вимагається по самій природі радянського сценарія: художньо-письменницького «таланту», знання тих речей, про що пише (досконалого вивчення цих матеріалів) ідеологічної витриманості, що являється основою кроквою скріплення й будови цілого

твору, при тому автор ще мусить мати досвід в кіно-архітектоніці будови сюжету, правилах кіно динаміки, відповідного роду твору й композиції його для певних верств і т. п. і т. п. В сумі взятого це буде конде-сірована творчість: письменник-художник, музикант, мазир, артист, режисер пласу культурник радянської (комуністичної) ідеології.

Отже не дивно було, що на початку розриву кіно виробництва в СРСР і в УСРР (ВУФКУ) 1922—23 рік таких майстрів не було й з'явився на світ недосконалий по своєму змісту фільми.

Не дивно, що процес вироблення майстрів сценаристів іде ще й досі.

За цей час були й конкурси, розворушено було ВУФКУ майже всі письменницькі організації України, як і окремих осіб, утворено й в цих організаціях і окремо безпосередніми заходами редактуру ВУФКУ сценарій групи, втягнуто в цю роботу поодинокі особи і цілі колективи. Але все ж сценаріїв досконало творених було надто й надто мало, як не сказати, що їх зовсім не було.

Отже не дивно, що багато письменників і взагалі робітників аматорів не витримували досвідів писання й кінчали свою справу творення після першої, другої спроби.

Однак багато з них і не кидали роботи й все ж докінчували свої «досвіди» до того, що врешті ставали добрими сценарістами творцями. (Дивись авторів: Українці, Лісовий Звір, Боротьба гігантів, Шевченко, Трипільська трагедія, «905 рік», «В пазурах рад-влади», «Петлюровщина», «Діамант Хіміне», «Марійка» і т. п. і т. п.).

По за тим зі справою інформації, творенням спеціальних груп, кіносекцій, розворушенням в пресі й іншими заходами організації сценарію творчості помітно як народжуються все нові й нові творчі сили.

Ще рік тому ВУФКУ відчувало сценарію творчу кризу, коли було поставлено: або давати на фільм добре, або зовсім не давати, й за період коли минули цей організаційно творчий період помітно як було розворушено творчі сили УСРР і з усіх кутків її, а також і з СРСР йдуть нові й нові твори.

Для наочності звернемося до цифр: Так за увесь 1923 рік 12 місяців і по жовтень 1924 р. всього за 22 місяці поступило—106 сценарію творів.

За перше півріччя господарського 1924—1925 р. за 6 місяців поступило готових 205 сценарію творів, з них готових 135 сценаріїв, тоб-то збільшилось в 7 разів або на 700%, прийнято було за 6 місяців 1924—1925 року 17=9% (з 205) і в переробці—10=5% (з 205).

Підних з 205 поступивших сценарію творів було 27, з них 17 було після переробки прийнято, а 10 ще потрібували дальні-ших остаточних переробок, тоб-то на 20 подано гідних було 3 сценарія.

Треба підкреслити, що коли протягом 1923—1924 р.р. сценаріїв поступали в більшості без знання всіх тих вимог до сценарію творчості, що тут підкреслювалось то в 1924—1925 роках поступало вже на 80% з знаннями техніки й інших ознак сценарію творчості. Бракувало їх можна віднести за рахунок ідеологічних хиб, хаотичності

Куди лізеш сопливе, або українська воронщина.

(Перший лист до олімпійців і взагалі до всіх письменних *).

Наговорив тов. Хвильовий сам один стіль-ся, що як кажуть тепер деякі розумні не розпутають. Та все словесами страшенез-ними, та все з цитатами з іже во отцех мар-ксистських (тільки иноді друга половина в книзі знішлася цитати тієї). Одну лише книгу совісно використав до кінця краю, не—«Искусство как познание жизни». А. Воронського. До цієї книги й надилаю читачів, щоб не дивувались товариші де тої філософії так набрався тов. Хвильовий і пересвідчився, що в нього добра пам'ять.

Виявилося ще зі статті тов. Хвильового, що «Орел не ловить мух», але що орда не милосердно кусають простісінькі воші без-мірного самохвальства і прилизства до тої самої молоді, що до неї адресував він свої листи.

Оце й зветься українською воронщиною, що в неї ми давно тов. Хвильового обвиву-вачували, але й досі не мали листівних до-кументів. Тепер їх більше ніж треба і всі вони нагадують перші роки революції:

— Ах большевики такі варвари. Прямо з грізними сапогами в гостиницу. И еще представьте собі матрос командус армію.

*) В порядку дискусії. Ред.

сюжетів, недосконалості розважання зачеп-лених тем.

Але все ж помітно в великій мірі бажання брати серйозні теми.

Звичайно відчувається й ухил в безп'р-донний американський трюїзм та інший дедуктивізм, підсоложений «радянською» опарою.

Вся трагедія більшості авторів—це: 1) писання на революційні теми без знання революції, а здебільшого розуміння її з вік-на колишнього «неутраляльного», плутання політ, класів, партій, настр.

2) Незнання робітничого чи селянського побуту й звідси «все качества».

3) Відсутність кінематографічності, «об-разовості», у викладі думок—події сю-жету й т. д.

Але все ж такі у нас виробляються сце-наристи.

Зі статистики окремих осіб груп, що пра-цювали над сценаріями творами і дали їх: У 1924—25 р.р. працювало груп: Харків—5, Київ—2, Одеса—2, Катери-нослав—2=10.

Авторів конкретних творів—100 (кругле число, в дійсності більше).

З них: робітничий робітників 15%, членів партії 13%, інших 72%.

Отже сценарію творча справа стає на доб-рий ґрунт.

Але вона потрібує поглиблення і вивчення з боку самих нових авторів сценаристів.

Про наступні питання—в слідуючій статті.

ОЛ. ДОСВІТНІЙ.

Жа совку.

(Подорож).

Під пекучим червоним сонцем мліють живи.

Тихо на полі, ані шелесне... Жита лінуть до гори, розгортають свою зеленостелю силу.

Заколюєш, закрусуєш, пап'яли холодок, кріп'яєш, як би міцнішими зро-битися, як би швидше налити густим моло-ком колоски, зав'язати зерно та втікти від уїдавих шкідників...

А шкідників різноманітних на полях—сила силена: то «верху» то «знизу» на-жимають. Знизу: совка (гробак), гесен-ська та шведська муха; зверху: «пиль-щик», красуля, жук-кузька дошкучують...

Підкарачують, одним словом, з усіх бо-ків.

І летить бойовий клич од села до села:

— Запасайся «рецептами» агрономо-вими!

— Спасай, хто вміє, багатство на полях!..

Найбільше далася в тямки совка. Найгріз-нішу, найдошкульнішу роботу вона про-робила восени. Трохи поскубала хліб озимий повесні

Тепер совка «весілля» своє гуляє: в ме-теліка перевернулася, літає по нивах необ-межених, яскри кладе, про «потомство» своє майбутнє турбується.

І «потомство» це не мале совка після себе zostавляє! Аж двічі (на протязі літа) на світ його плодити! Два покоління...

... Іду на дядьковому возі, вклялому в тізники.

Хороший віз, хазяйствений!.. Гійй на такому возі на толоку возили, поле відорбали, щоб жити зелене та соковите забуло.

Ідеш полем, мимо житів, а віз кизлом пахтить.

А жито навкруги хвилюється, красується, возкові в кизлах вилоується:

— Це ж я через тебе, кізаче, таке буїне та хороше зросло! Не пошкодив підобрити мене гнійком, а я тебе обрадую добрим ко-лоском!

І віз в кизлах ринить від радощів...

Десятки верстов за десятками одмірю я по полях Сумщини і Асоді, куди не глинше —серед житів, пишениці, на бруківках миз-таціях, на ярині, по обійзках, по межниках —біліють, сіріють (дерев'яні), або чорніють (залізні), ростопрієні на підгірках коритця з патокою:

— Налітай, совка!

Десятки тисяч пудів патоки розхлюпано по коритцях на тисячах десятин:

— Вчорайся, совка!..

Сотні сел округи «на босвому взводі»: приціл мітве взятий на пологово шкідника. Коли прийшов «наказ» виступати «на фронт» проти совки, сільради біли в дзвона, кидали клич:

— Даймо коритця!..

І всі заметушилися, зрушилися: завдання було спільного порядку; дрімати не давали. Дядьки брали готові продовгуваті коритця у курей, гусей, качок (стояли в дворі з водою); забирали корита у свиней, зазирали у хлів: чи не відліло теляче корито? Де-які дядьки, скористувавшись тим, що баба пішла в го-род самать картоплю, позабрали з печі жар-овні (на ній пекли смачні пироги!). Де-хто згирив на плечах почи.

Вся ця різноманітна посушина пливла до сільради. Гуси джеркотіли, не знаходячи вве-чорі коритців з водою на своєму місці, качки кричали, кури мліли від спекі і кубились в лоросі під тном, а півень зозулястий, зле-тівши на загату, сердито «кукурікав» на

хазяїна, мовляв: коли ти забрав коритця, то викопай у дворі хоч ямку для води, а то ку-ри перестануть нестися і зостанеш ти, чо-ловіче жостокосердий, без яєць...

Але таких пасивних хазяїв, де знай-шлися готові коритця, було мало.

А давай—хоч трієні!

Де-хто пробовав замовляти ковалям зро-бити залізне коритце: для цього відшукували старі чеберки, відро, самоварні труби, то-що. Робились коритця сільськими ко-валями по сходствіній ціні.

Де-які сільсько-господарчі товариства боялись робити коритця дебеті, з нового за-ліза, «на турт». Але це коштувало не де-шево: кожне коритце «всакувало» в 70 копійок.

А грошей, коли місток між старим і новим хлібом увірвався, у дядька чортга.

Тоді незможні брались самотужки май-струвати коритця.

Рубали вілху, вербу, ясен, дуба, клен, роспилювали на невеличкі колодки, відпо-блювали долотом серцевину, стругали рубан-ком дошки, клепази дощані коритця.

Все це: щоб «покороти під ноші врага і супостата»—совку. Два тижні кипіла гаря-ча, підготовча робота.

Коли все було готове і цукроварня пода-ла знак, уповноважені від сільрад під керо-вництвом інструкторів, агрономів та агро-техніків рушили на поле і взялися за гарячу ро-боту: розставляли коритця—два—три на десятину—наливали патокою:

Налітай!..

Коритця самої равної установки стоять уже третій тиждень: за цей час потопили в солодкій «купелі» не одну сотню тисяч ме-теліків совки. Шо-дня, над вечір, коли сон-це розсипало по хмарах жар і починало схолювати, а чередники виляскували ба-тогами, готуючись гнати череду на село,—уповноважені від сільрад (кожний мав свій участок) робили чильний огляд коритців: відраховували кількість «жертв», викладали

— А у мене душечка один увидел оперу «Руслан і Людмила» и спрашивает: «Что што за бруслан хі-хі-хі...»

Отак оре—Хвильовий хіхика з робітни-че-селянської молоді, що пишеться на літера-турній Олімпі:

— Куди лізете сопливі? Ви-ж не геніаль-ні. Ви-ж не розумієте, що грядуть ренесан-си: азіатський—пролетарський, африкан-ський—пролетарський, і що треба вчитися у Зерова не любити просвіту. У Вас пекто-лія нового раянтя, бо Ви замість романтич-ного віталізма на перший план висовуєте ку-дожній реалізм. Ви—бездари, графомани, спекулянти, за цілі вози ваших віршів а-не проміняю одної «Комуни» Йогансенової...

— Так куди-ж ви лізете сопливі?

У цьому полягає основний зміст памфлет-них управ тов. Хвильового: мусить бути лі-тературний олімп. Геніальні художники, що тракують у своїх лабораторіях і проду-кують прекрасні речі, що їх друкується мі-ліонами (в цьому є масовість літературної праці).

Питуючи цю статтю на больничному ліж-кові мені не до контрпамфлетів як не вже, ча-тая помітив, а ні до цитат. Отже полемічну частину своєї замітки дим обмежу вважаю-чи, що це не один раз доведеться до цих справ вертати і то не тільки в «Кудатурі і Побуті», але й у більш солідних і безот-ронних часописах (?! Ред.).

І починати завжди буду не з азіатського ренесансу а з сучасного стану нашої країни яка саме і входить у добу свого блискучого ренесансу.

І казатиму тоді ось що: 1) революція па-тільки перевертає, а вже перевернула ста-ре розуміння літератури. Тільки сліпий не баче оповідань, віршів, фейлетонів, пьесок гавтів в тих десятках тисяч стінгазет, що видаються по фабриках, заводах, селах, шко-лах, військових частинах, радянських уета-новах. Тільки глухий не чує могутньої хвилі робітничо-селянського руху, звідки йдуть нові кадри робітничо-селянських художни-ків. Тільки німий не скаже, що і сутяскі форма наших літературних творів і повинна була і таки змінилась, бо того вимагали сотні тисяч нових читачів, робітників і се-лян.

Отож і питаю: чи настають тов. Йоган-сен своїх «Комун» і тов. Хвильовий своїх «Я» для цього нового виду літературного видання та й взагалі всі твори наших олім-пійців, чи такі щоб мали масове розповсюд-ження (а час не жде, читачі потрібують спо-живи) і чи з рештою ото видавши Сінклера стільки, що в кожного грамотного по тому в його буде—отим задовольнемо читачів по-треби.

Отут маленьке відступлення спеціально для чернігівських учителів—про «Я» тов. Хвильового, як так само і про інші його романтично-віталістичні речі. Хіба Вам чернігівський учителем «Певній категорії радянського суспільства» як пише редакція

геть метеликів та підливали свіжої патоки, яка від спекі здорово випарювалася та бра-лася корієм...

... Хутір Стебляники пурхнув з головою в садки. Ой, і садки ж тут чудові! Меду для бджіл в цих садках сила невичерпана! Че-рез те й пасішників тут немало!

А навколо хутора—ліс зеленою стрічкою підперезав землі Стеблянські.

В лісі соловейки виютьжукують, красу сад-лів стеблянських виспівують. І люди тут де-беат, кріпко збиті, медом пропитані, лісами об-віяні.

Ось—«сотком» (сотенний командир) Мар-ко Іванович: зазмагле лице, чорна борідка. На голові синій картуз, на ногах—черевики. На полі—по хазяйственому—розставлені дебеті коритця (такі ж дебеті, як і самі ху-торяни!)—жаровні.

Метелик в жаровні довгиться цушко...

... Оглядаємо поля Микитівського рад-госпу, що належить до Тростянецької цук-роварні.

Виставлено тут коритців поперх 1000.

Зараз на «полі боя» тихо.

Стоять коритця, виблискують чорною па-токою, здобреною дріжджками.

Від метеликів коритця очищені. Вночі на полях горіли димари.

Ішов грізний «бій».

Совка цушко напіраза...

— За вчорашній день,—каже завідувачий,—наші коритця виймали 39 тисяч мете-ликів! Кожне коритце довело до 200 штук!..

Так що коритця аж захрисли від метеликів. Новим вікни було ліпитися...

Сонце огняними потоками поливає з ви-сокого синього неба. А навкруги—куди не кинь оком—поля вишпирілись коритцями і дихають солодкою випариною патокою: дру-жно, одностайно повстали села на уїдливо-го пологово ворота—совку...

В. ЧУЧМА.

«Культури і Побуту» (комсомольців і роб-
фахівців такою категорією вона не вважає
і дивується, як смієся група соціальних го-
ворити від імені молоді молоді)—так от
хоба Вам певняки, що коли твори-сатири
Миколи Хвильового читає комуніст або ци-
ркий радянець—серце йому всолює і він
заден на що завгодно піти, щоб тільки бо-
лячки наші вигойти і всефедеративного мі-
щанства позбутися.

Коли-ж ці самі твори читають читачі ро-
сової революції—серце їх теж плаче в ра-
дощах:

— Ага сучі комуністи, яке в них паскуд-
ство! Отак їх тов. Хвильовий свинею, сви-
нею! Ач дегенерати!

Будьте певні, що ці читачі шукати дже-
реї патхнення тов. Хвильового в «Боже-
ственній комедії» не будуть, а просто коме-
дію собі з цього зроблять.

2) Отут підходимо до другої дискусійної
справи: про першосортні і другосортні твори
і авторів. На мою думку такого розподілу
нема і не може бути. Тов. Хвильовий не про-
мінає «Комуні» Йогансової на вози віршів
інших авторів—селян, а ці селяни пі-
чортісеньки не втнуть у «Комуні» Йогансо-
вої і вважають свої вірші за шедевр мі-
стечка. Тютюнець каже у Вас перший
сорт кримський, чи аж єгипетський? Ні я
краще свого самотресту попало—мажорочка.

Думаю, що ліхто мене не запідозріть у
бажанню годувати робітників і селян повіт-
ьки мажоркою. Але разом і з тим думаю,
що з таким серцем накинута тов. М. Хви-
льовий на Гр. Яковенка.

— «Ти графоман соціальний, з тебе ніколи
нічого не вийде, куди з свинячим писком лі-
сеш у пшеничне тісто».

А того тов. Хвильовий не згадує, що опо-
відання Яковенка оте саме, що в першій
своїй лайці (пак-памфлеті) лаузе,—це опо-
відання було одне з п'яти, що їх гадали
преміювати, а потім зникли на трюх.

Що не значить?

А значить це по-перше, що наша пова лі-
тература, це зелена, невчена, мудрощів лі-
тературних не знає.

А подруге це значить, що тов. Хвильово-
му, авторів, що вже набув ім'я, не годиться
так поводитися з літературною молоддю:—
Куди ти, мовляв, сопляве? На Олімпі? А
тіо-га-а.

А воно на Олімпі і не лізе. Воно хоче пра-
цювати в масовій організації, щоб дати
масову продукцію масовому читачеві. Про-
дукцію спочатку зелену, сирову, а що далі
кращу, сніжнішу.

Так як Червона армія з напівбандитських
(??? Ред.), загонів Червоної гвардії виросла.
Так, як червоні директори на зміну старих
спеціалістів і з робітників виховуються.

А ватомість чусь літературна молодість:—
Буди, сопляві, беріться за свої справи,

В. МИСИК.

Олексіївка.

Шум який! Шум в росі який!
Так пшенишню скрізь! По межі
я їду в стару Олексіївку,
в те село, де Гринченко жив.
Стільки дум,—їх не можна замовчати
Степ цілинний! Глуш. Мир.
За могили бандитська Вовча
позирає на злий Багатий *).

День.

Степ.

...жито—

...пшениця—

...жито—

в жито—могила.

Скільки тут побито—

сила!

Сила!

Бачу як сьогодні—

колись

тут червоні сотні

покітом лягли.

А лягли за волю,

що тепер її

смалять—гей!—у полі

жита буйні.

І ростуть з їх квіт

і бур'ян росте.

Скільки тут побито!

...жито—

...пшениця—

...жито—

День.

Степ.

От: нової діждали с'янки

От: стоїм на новій межі.

Біля ніг моїх тінь Олексіївки,

що у її коліс Гринченко жив.

*) Багатий і Олексіївка по річці Вовчий—села
Сталінської окр. В. М.

б'ється на механіків, агрономів та не
п'ється в поезію. Це святе діло для вибра-
них, для геніальних.

3) Отут третій суперечний пункт, а саме:
що Венера Міловська в сучасний момент зна-
чить у культурному розвитку (боюсь, що
товариші Хвильовий і Воронський зомляють
з переляку). Менше ніж кат-зна які з ху-
дожнього боку бюсти товариша Леніна.
Добре мати пролетаріатові своїх Тімірязе-
вих, але ліквідатори неписьменності роб-
лять справу не меншу як Тімірязєви і нео-
хідну для того, щоб ті Тімірязєви зробили
щось могли.

Здається все на перший раз.

Резюмею: розуміння літератури, взагалі
літературно-художнього твору, розуміння
автора-художника треба переглянути. Старі
норми для цього не підходять.

На самому Олімпі нової літератури не
збудуєш. І він робітничо-селянського читача
не задовольнить.

Коли «Гарт» не хоче бути масовою орга-
нізацією, хай не шкодить іншим і забересть-
ся на свій Олімп.

С. ПИЛИПЕНКО.

Про безпритульну книгу.

Недавно із Мерчика (під Люботином) до
Харкова перевезено бібліотеку з колишнього
мастку Духівського. Стоїли там книжки
безпритульно і, може довго ще стояли б,
коли б сільсько-господарській школі, що розта-
шувалася в колиш. мастку не забажалось
використати місце для своїх потреб, або мо-
же захотілось забрати шафи під своїх Терни-
ченків і т. п. І от заікавалися книжки в Мер-
чику й шлють їх до Харківського ДНУ. І
правильно, бо ж там справді багато хламу, а
разом де-чого й цінного, що може бути вико-
ристане лише де-якими особами, лише для
де-яких галузей науки. (Французькі мате-
ріалисти XVIII ст. в виданнях кінця XVIII
поч. XIX ст. і т. п.)—і їдуть ці всі Гельвеції,
Вольтери, а за ними ще 3000 авторів до Хар-
кова. Прибувають (120 пуд.). Подумали, де
притуляти ці книжки й вирішили—до Ук-
раїнської Книжкової Палати. Палата ж як ві-
домо збирає матеріали українського друку
лише часів революції, створено її лише в

1922 році; не має коштів на те, що на прид-
бання книжок XVIII в., а навіть, сучасних
де-яких бібліографічних світових періоди-
чних видань. А з другого боку Книжкова Па-
лата й відмовилася від книг не могла. Книж-
ки забрали. Та не в тому річ. А ось в чому.
Можна сподіватися, що це в колись, мабуть
лишилися бібліотеки без будь якого вжитку.

А як дуже треба хоч би того Гельвеція
нашим ВУЗ'ам—інституту Марксизму, Уні-
верситету ім. Артема і инш. нашим науково-
дослідним катедрам, ВУАН і т. цпш.

Отже комуś треба звернути на це увагу,
побачити про створення такого колектора—
притулку для безпритульної книги, звідки
справді книжки ці одержуть раціональне
приміщення. А в першу чергу треба «пере-
вирити» ці всі бібліотеки колишніх мастків
узато під умот і чи зроблено потрібний пе-
регляд

—КО.

Як поширюють книжку на село.

(З досвіду кооперації на Сумщині)

З метою поширити книжки серед сіль-
ських читачів, кооперація вишукує різних
заходів. Під цим зглядом цікаві спроби про-
робила Сумська філія «Книгоспілки».

Шляхи, що ними користує філія такі: утво-
рення книжкових полиць, з якими філія під-
тримує як найтісніший зв'язок—постійний
інструктаж, обов'язкова відвітність й т.
цпш., утворення книжкових виставок—по
селах під час с.-г. виставок та з приводу ріж-
них кампаній, в'їздів, нарад то що; притяг-
нення до книготоргівлі найбільш активних
елементів села—вчителів, комсомольців, як
книголюбів й т. д.

Діловий підхід, ставка не на кількість, а
на якість приводять до того, що книжкових
полиць відкрито не дуже багато, але все ж
такі за пів року їх маємо вже 22 й по пла-
ну до кінця року є думка збільшити їх кіль-
кість до 50. Це—значне завойовання на
культурному фронті, якого обмінити не
можна. Інші ж навіть не покла в загаль-
ній гаманці, але справляти книгарня, що ве-
де досить широкую роботу.

Книжкових виставок за півроку було влаш-
товано 21, до кінця року маємо довести їх

кількість до 40. Кількість книголюбів, яких
зараз філія налічує 58, має бути доведена до
200.

Яку книжку село питає? У зиму їде під-
ручник, що на його долю припадає значна
частина книжок. Увесь час кількість кни-
жок, що їде на село, збільшується, поза
шкільним сезоном їде дешева книжка—со-
ціально-політична, по природознавству й т.
д., дешевша за підручник й дрібніша. Даді
їде с.-г., потім кооперативна. Красне пис-
менство село потребує мало. Взагалі на село
філія відпускає книжок 66,2% по кілько-
сті й 59,8% по сумі.

Через несприятливі обставини (неврожай
головним чином) вести цю роботу на селі як
слід зараз можна лише тоді, коли вона спо-
лучається з торгівлею папером та канц. при-
здадями, що дає найбільш прибутки. До того-ж
цей крам швидко обертається (за книжками).

Ціна сучасної книжки ще висока. Пере-
сїчна ціна, що селянин може її заплатити
за книжку, це 15 коп.

Можна сподіватися, що при вживанні цієї
системи в інших районах, справа поширення
книжки в селі стане на добрий ґрунт.

С. З.

До підсумків I-ої Всеукраїнської краєзнавчої конференції.

На протязі 28—31 травня б. р. в Харкові
відбулася I-ша Всеукраїнська конференція
краєзнавчих організацій, скликана Голови-
ською НКО.

Перед конференцією стояла низка важли-
вих питань, скерованих на розвиток краєзна-
вчої праці на Україні.

Гасла: виробниче краєзнавство, вивчення
продукційних сил окремих округів та районів
України для найдодільного використання
їх на місці, краєзнавство наука працюючих і
для працюючих, краєзнавство об'єднує науку
з життям,—проходили червоною ниткою че-
рез всю працю конференції. Тов. Буденко зро-
бив велику й вичерпуючу сучасні завдання ра-
дянського краєзнавства доповідь, в якій бу-
до підкреслено велике значіння конференції
й дуже повно й вичерпно висловлено чого че-
кають широкі працюючі верстви від крає-
знавчої конференції.

Перед краєзнавством, як способом комп-
лексного використання всіх наук (методів і
досягнень) стоять ті ж самі завдання, над ви-
рішенням яких працює радянська країна, а
саме вивчення всієї території до найда-
льших закутків, підрахувати де й скільки ле-
жить «скарбів» природи, вивчити людину
яко продукційну силу в його минулім так і
особливо в сучаснім,—вивчити все для того,
щоб найдодільніше його використати для під-
вищення народного господарства і добробуту
держави.

Це перше завдання.

Це одне з головних досягнень конференції.
Друга низка питань, що вирішила конфе-
ренція—це організаційне оформлення крає-
знавчого руху. Конференція, визнаючи, що до
цього часу краєзнавство росло стихійно,
безпланово, не набувало в своїй роботі си-
стеми, не втигувалося в орбіту радянсько-
громадського впливу.

І зараз, коли перед краєзнавством стоять
великі практичні завдання, коли робітників і
селян—с база й основа для успіху крає-
знавчої роботи, необхідне утворення нових
форм переведення цієї роботи, як на низах
так і в центрі.

Конференція цілком погодилася з новими
організаційними формами, що їх висунула
Головна наука та ухвалила пропозицію про
об'єднання всього краєзнавчого руху в одну
велику науково-громадську організацію, що
буде керувати і планувати роботу всіх крає-
знавчих організацій України. Центральним

керівником має бути комітет при Головнаї, що в своїй практичній роботі, знаходиться в
постійнім контакті з Держпланом, і його міс-
цевими відділами. Таким чином краєзнавство
буде з одного боку під науковим керівництвом
наукових установ держави, а з другого боку
сопо зв'язється з всією господарчою робо-
тою держави.

Багато часу конференція віддала на обго-
ворення організаційних питань, особливо, що
до створення низової мережі—низового осе-
редку.

Конференція визнала, що низовий осередок
є базою для втілення в краєзнавчу роботу
широких мас робітників і селян і рахуючись
з ним встановлює єдину систему масової
роботи. Сільбуду й робітничі клуби це осе-
редки, де можна концентрувати цю роботу.
Робота низових осередків, її планування й
керівництво в окремому масштабі буде про-
водитися через окремий краєзнавства. Вони
будуть утворені при окремостях.

Третьою групою питань на конференції—
це взаємовідносини краєзнавчої роботи з ро-
ботою політосвітних установ на селі, шкіль-
но-освітньою працею та инш.

Як наслідок роботи конференції образ-
увався український комітет краєзнавства, якому па-
дала ціла низка директив для переведення
них постанов в життя.

Основне завдання, поставлене перед
обраним комітетом, це виявлення існуючих
краєзнавчих організацій і встановлення зв'яз-
ку в роботі з усіма організаціями, що ведуть
краєзнавчу роботу, для планового охоплення
їх.

Комітетові також доручено виробити загаль-
ний план краєзнавчої роботи по всій Україні,
і остаточну структуру всіх краєзнавчих ор-
ганізацій.

Для переведення підготовчої роботи, до
скликання округових краєзнавчих конферен-
цій, доручено комітетові призначити уповно-
важених.

Це ті головні практичні питання—фун-
дамент майбутньої роботи—що їх вирішила
конференція.

Величезне значіння конференція має не
тільки для України, а й для всього Радян-
ського Союзу. Це перша конференція за часів
революції, що дійсно підійшла конкретно до
вияснення й ув'язки краєзнавства з усім
практичним життям.

А. ЛАЗАРИС.

Фізкультура на Україні.

Робота в ділянці фізкультури захоплює
де-зати все нові кадри трудящих.

Робота проводиться не тільки на те, щоб

збільшити фізкультурні організації, а й по-
додати саму роботу в них. Наведені нижче
цифри показують величезний масштаб роботи.

	На 1/1 1924 р.	1/1 1924 р.	1/1X 1924 р.	1/1 1925 р.	1/1V 1925 р.	1/1 1925 р.
Число фізкультурних...	50,000	61,524	75,905	118,036	230,243	248,000
Число ачелов фізкульт.	300	320	410	553	903	957

Соціальний та партійний склад на 1 травня
1925 р.: робітників—54%, селян—17%,
службовців—17%, військових службовців—
5%, учнів—7%, жінок—27%, членів проф-
спілок—81%, партійних—4%, членів
ЛКСМ—20%.

Згідно з директивами та вказівками ВРФ
УСРР, фізкультура, турки поглиблюють ро-
боту, здійснення системи радянської фіз-
культури, борючись з усіма ухилами, з со-
ціальною системою, з старим буржуазним
спотом, рекордизмом та індивідуаліза-
цією.

Для підготовки керівників влаштовано
масовий іспит інструкторського складу на
всій Україні: на цьому іспиті було виявлено
505 чоловік придатних до роботи. Щоб під-
вищити кваліфікацію та підготовку нових
інструкторів, було відкрито 5 губернських
курсів.

Разом з цим ВРФ організувала піврічні
всеевропейські курси фізкультури на 60
чоловік.

Усі курсанти були командировані проф-
організаціями. Партійних та комсомольців
серед них 25%, жінок 20%.

ЛІКАРСЬКА КОНТРОЛЯ.

Фізичні вправи не сильний спосіб фі-
зичного впливу, що може дати не тільки ко-
ристь, але як що не віти користуватися з
нього, той шкоду. Тому, зараз звернено
особливу увагу на масове обслуговування цих
фізкультурників лікарсько-антропометрич-
ними пунктами. По всій Україні всього таких
пунктів 12.

Згідно з угодою між ВРФ та робмедом
НКЗ, пункт буде організовано по всіх
округових містах і тоді буде змога влашту-
вати контролю як найкраще.

Уніфікація лікарсько-антропометричного
обслуговування буде зроблена по єдиній антро-
пометричній картці, виробленій у ВРФ.

Крім цього, засновано спеціально науково-
дослідні установи: три будинки фізкультури
та один інститут фізкультури.

Найкращий з них—це будинок фізкуль-
тури при ВРФ з кабінетами: антропомет-

ричним, педіатричним, венерологічним, вуш-
них, горлових, носових та очних хвороб та
дві залі: педагогічна та лікарсько-коригую-
чої гімнастики.

Об'єкт обслуговування—«молоді лєнінці» та
учні шкіл Соєвху, що з ними доводиться
проводити навчання фізкультури.

Тим, що одвідують будинки фізкультури,
крім обслуговування в усіх зазначених кабінет-
тах, також подаються висновки про потребу
для них тих або інших форм фізкультури.

Усього перейшло кріз БФК за рік 1826
чоловік.

НАУКОВО-НАВЧАЛЬНА РОБОТА.

В ділянці науково-навчальної роботи на
протязі цього року досягнуто великих здо-
буків. Вироблено єдину програму навчання
фізкультури в школах Соєвху і серед мо-
лодих лєнінців. Складено таблицю принципів
та протипривісів при навчанні різних форм
фізкультури. Дано відповідні методичні вка-
зівки про логічне використання перерв на
обід. Вироблено комплекс вправ режимної
гімнастики (зарядної та розрядної) для шкіл
ФЗУ та різних професій.

Розроблено матеріали в галузі літньої
уздоровчої кампанії для всіх типів установ
(санаторій, майтанчиків, шкільних колоній,
таборів-кохуп, будинків відпочинку).

СПОРТИВНО-ТЕХНІЧНА РОБОТА.

Проведено спартакіади: Всеукраїнську,
губернські, округові та районні в масових та
колективних змаганнях з загальним числом
учасників 11.150.

Україна брала участь у Всесоюзних пе-
дешенствах з великим успіхом: перше місце
СРСР в футбольному спорті, друге місце—в
легкій атлеті, друге місце—в плаванні і
т. д. Влаштовано два міжнародні змагання з
Фінляндією та Німеччиною, що мали велике
політичне значіння, де Україна взяла перемо-
гу.

Підготовляється збудування Всеукраїнсь-
кого стадіону до майбутньої світової спар-
такіади 1926-го року.

Д—р Блях.

Українське Наукове Товариство при ВУАН.

Технічна секція.

Технічна секція приступила до складання повсякденного на 10—15 аркушів словника технічних термінів, використаних для цього надрукований раніш матеріал і матеріал зібраний членами секції.

Для збирання нового матеріалу секцією утворена система карток. Картки ці заповнюються, (де можна в супроводі малюнків) окремими членами, що за час літнього відпочинку повинні дати певну кількість таких заповнених карток з вказівками місць, де взято слово, чи іншого терміну, речення, з якого взято слово, і від кого персонально (ім'я, прізвище, місце роботи).

Другою галуззю роботи секції є утворення науково-технічної філії.

Потреба в такій філії відчувається давно і зараз ВУАНУ внесло в свій програм роботи на майбутній рік організацію виробництва таких філій. Технічною секцією були запропоновані ВУАНУ й зараз розділи для розробки технічних сценаріїв такі теми:

«Електрофікація села», «Нове село», «Діапротей», «Від руди до плугу», «Тракторизація сільського господарства», «Цукрове виробництво» й інші. Висноги до сценаріїв поставлені так щоб кожну готову філію, після виробництва з неї місць, можна було використати в школі, як наочний приклад в певній галузі промисловості. Деякі сценарії уже були зачитані на засіданні секції («Нове село» — Похилевич А. Ф. і «Від руди до плугу» — Козубовський, а другі знаходяться в стадії розробки (Мандріка «Цукрове виробництво», «Тракторизація села» — Балабан В. І. і т. п.).

Далі заходами секції в згоді з ВУАН, намагаються видати науково-технічного журналу. Перше число вийде в середині червня, в розмірі п'яти—шести аркушів з розділами: досягнення в різних галузях промисловості, наукові статті в галузі хімії й будівельної умовності й інші. Журнал буде виходити деякий час двома мовами: російською й українською.

І. К. К.

Блок-нот.

Гартованці в Краматорській.

(Донбас)

Цим днями гартованці Дніпровський та Майський, будучи командировані ЦК «Гарту», одвідали одну з гартованських студій в Донбасі, а саме Краматорську.

У літньому театрі відбувся доклад про «Гарту», на якому крім студійців гартованців та членів Краматорської ячейки «Забой» було чимало робітників та робітниць.

Жваву участь у дискусіях по докладу брали й забойці в промовах яких не відчувалося тієї гостроти напостовської лінії, що панувала не що давно в забойцях.

На цей раз забойці говорили про велике значення «Гарту» як найміцнішої організації, що йде до однієї мети створення комуністично-пролетарської культури. Почувалося що на перешкоді злиття «Гарту» і «Забой» стоїть часто формальні питання і «платформи» то що...

На другий день відбулася ділова робота Краматорської студії «Гарту». Було заслухано й обговорено низку творів студійців серед яких звертали на себе увагу твори т.т. Іванова, Прудіна та МIRONENKO.

Ділова робота студії також привабила робітників та робітниць (не студійців), і майже всю ячейку «Забой».

Чотирьохмісячна самодіяльна робота Краматорської студії «Гарту» вже починає виявляти деякі товаришів, що обіцяють бути добрими письменниками.

Дружнучись головним чином в стінгазеті «Домна», Краматорські гартованці потроху вже починають виходити й на ширший шлях. Крім зростаючої культурної, студія нещипно росте й своєю чисельністю. З восьми чоловік вона зросла до 34 членів студії, з яких: робітників від верстату 22 чол., службовців 10, інтелігентів 2.

Березіль на селі. Березіль що далі поширює роботу в районі Майшини. Окрім низки сільських студій, «Березіль» взяв під своє керівництво робітничий клуб при станції Фастів, утворивши там агіт-майстерню.

Нові видання.

А. Буценко. К вопросу районирования Украины. Госуд. Издат. Украины 1925 г., стр. 61 ц. 80 к.

Ця брошура є ґрунтовний огляд роботи по районуванню Радянської України, що підготовлялась ще з 1920 року. Студіювання в історичному минулому адміністративного поділу України, культурних і економічних осередків послужило матеріалом для нового районування України.

Величезна робота проведена по вивченню економічних особливостей різних частин України, національного складу та нових умов для найбільшого наладження адміністративного районування місцевого апарату, наближення його до працюючих широким верствам населення й зміцнення місцевих бюджетів цієї твердой основи добробуту селянства та робітництва.

Автор подає цікаві статистичні відомості про населення уже переведеного на 15 квітня районування України, з зазначенням кількості міст, районів, сіл, розміру території цих адм. територіальних одиниць, кількості населення їх, присутності частини округових місцевих бюджетів, як показники їх матеріальної міцності — тут же переведені і статистичні дані національного районування. Коротенько, але переконливо зі статистичними даними доводиться й про необхідність знятих губерній, як адм. територіальних одиниць, що несприятливо впливають на розвиток України, і інші самі радянські життям уже зводяться.

Одне слово, брошура ця з інтересом прочитає і педагог, що знайомить в аудиторії студентів з радянським адміністративним правом, і історик, що хоче, чи викладає перед слухачами історію УСРР, адміністратор-практик і великий робітник і селянин.

Увесь зміст брошури поділяється на таких X розділів: історичні передумови до реформи районування (I розд.), методи та заходи районування (II розд.), — перші етапи роботи по переведенню реформи (III розд.), — коректив нового районування (розд. IV), — національне районування (розд. V), — утворення АМОРР (розд. VI), — міста й населення міського типу (розд. VII), — вирівнювання кордонів УСРР з УСРР і БССР (розд. VIII), — перехід до трьохступенної системи управління (розд. IX) і адм. територіальний поділ на Заході (розд. X).

Вартість брошури збільшує додана до неї «Адміністративна карта України» (проект), що пристосована до 3-х ступенів адм. територіального поділу УСРР.

М. Матейський.

С. Погрібний. «ЗЛОДІ». Комедія на 3 дії. ДВУ 1925 рік. 35 стор. Ціна 35 коп.

Злоді це — комедія, сатира на старі часи, царського режиму. Об'єкт сатири — сільське водосне правління з його персонажем — старшиною й писарем. Тому розкладати п'єсу й доводити під такою тонкою зорю — як п'єса старого репертуару, для репертуару сучасного театру вона нічого не дає. В своєму плані вона справляє своє завдання — компрометує дореволюційне урядування на селі й змальовує старинну й писаря, як кривих, дурів і злодіїв. Не доводиться доводити, що автор «Злоді» ставити штамповані зразки старого побутового театру: його старшина, писар і сторож цілком дивні з першої — літньої старої п'єси, що своїм сюжетом тітчить цього питання. Такий же й позитивний персонаж п'єси — Робітник Яків, син старшини. Це не сучасний робітник, а робочий психологією, а мелодраматичний герой старої української драми, трохи сантиментальний, трохи дурний, і не цинічний — надуваний. Решта персонажів — епізодичні й нехарактерні. Хоча в цілому художня цінність не висока, однак окремі сцени, особливо гумористичні авторів вдалися й виявили соковитими. Але основною хвилю п'єси є її невідомість з драматичного боку. Сюжет зовсім не розроблений. С чимало зайвих, не вилучених сюжетних місць і сцен, зайві балачки, довгий діалог, брак руху. Композиція дуже примітивна й раз-у-раз несправедлива. В п'єсі не можна знайти домінуючого місця дії — напруження дії. Автор чимало треба попрацювати над технікою драматургії, як що він не обмежується побутом, і надалі думає працювати, як драматург, бо як драматургівний твір, його п'єса дуже слаба. Оскільки ж треба порадити авторів брати для дальшої роботи й нові теми — сучасні. Автор очевидно знає село, — тому слід шукати теми не в старих побутових п'єсах, а в живому селі, в сучасному селі. Тоді його твір буде не пересічним, а оригінально цінною працею. Це необхідно порадити авторів не зловживати жаргоном, властивим старим п'єсам (наприклад — писар).

Висновок: Авторів слід пам'ятати, що кожна п'єса мусить бути сучасна змістом і художньою формою.

Ю. Смирнов.

В. И. Чумарев. Материализм Дидро. Стр. 71 ц. 22 коп. Госуд. Изд. Украины 1925 г.

Хто вивчає матеріалізм взагалі, а французький матеріалізм XVIII в. зокрема, тому невідомо, чи не величезна Чумарева праця є величезний приклад.

Шахи й шашки.

За редакцією І. Л. Янушпольського.

ч. 21, 14 червня 1925 р.

2-й Всеукраїнський шахматний та шашковий турніри, що почалися 25 травня, привабили до столиці України мало не всіх найкращих шахматистів та шашкистів України; слабший був склад шахматного турніру: робітників, де такі індустріальні губернії, як Катеринославщина та Донецьчина, не дали жодного представника.

Турніри скінчилися 5 червня з таким наслідком: у турнірі чемпіонати перші приз. ім. тов. Буценка ліваст терпівши переможець на 1-му Всеукраїнському з'їзді у Києві тов. Я. Вільнер з Одеси, що виграв на 8-ми партій 6 і 2 виграшів нічи, другий приз (приз померт. Найвища Рада фізичної культури) одержав Н. Сорокин з Києва (виграв 3 в нічи); 3-й приз ім. газети «Віста» Д. Григоренко з Харків (5 1/2); 4-й приз ім. журналу «Шахматний листок» та Держ. видавництва поділили А. Альохін і Янушпольський з Харкова (по 3 1/2). Потім йшли, Гуєшкін з Житомиру, Ластовець — Полтава і Фрейберг — Харків (по 3) і Гавський — Кам'янець на Поділлі (1).

У робітничому турнірі перші три місця зайняли т.т. Попович — Комунстрой, Тесленко — Сортировочна та Шапіро — БЕК усі з Харкова; дістали по 4 пункти; вони між собою розіграли матч для розподілу призів: 1-ім. т. Петровського, 2-ім. газети «Віста» і 3-ім. Держ. видавництва; потім йшли Галанцов — Одеса та Сафріс — Київ по 3 очка; Нікітін — Полтава — 2 очка і Ковальків — Корсунь — 1 очко. Велика боротьба розіграли в турнірі шашкистів і перші два місця зайняли Лисенко та Ковальків — Київ, що дістали по 8 очок. Вони між собою розіграли матч, що в Києві на першість із 6-ми партій. Третє місце зайняв В. МIRONENKO — Харків (7 очок) потім Додінов — Харків та Понімаренко — Полтава (по 6 очок); Доманов — Харків (4 1/2) і Кравченко — Харків (3 1/2 очка).

По скінченні турнірів Я. Вільнер улаштував у гурткові (Кошарська 9) сеанс одночасної гри в шахи з наслідком: 14—3—2 і Н. Сорокин грав

не дивлячись на шахівницю 8 партій з наслідком: 6 виграшів, один програв (Голдштейнов) і одна нічи (Камєнський — Умань). Нижче наводимо таблицю наслідків турнірів (1 виграш, 0 — програв і 1/2 — нічи).

Турнір-чемпіонат УСРР на 1925 р.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	Пункти	Пріз.
1. Вільнер . . .	—	1/2	1 1/2	1	1	1	1	1	1	17	I
2. Сорокин . . .	1/2	—	1 1/2	1	1	1	1	1	1	16 1/2	II
3. Григоренко . .	0 1/2	1/2	—	1 1/2	1	1	1	1	1	15 1/2	III
4. Альохін . . .	1/2	0 1/2	1/2	—	1 1/2	1	1	1	1	13 1/2	IV-V
5. Янушпольський	0 1/2	0 1/2	1	1/2	—	1 1/2	1	1	1	13 1/2	IV-V
6. Гуєшкін . . .	0	0	0 1/2	1	1	—	1 1/2	1	1	12 1/2	VI
7. Ластовець . .	0	0	0 1/2	1/2	0 1/2	1/2	—	1 1/2	1	12 1/2	VI
8. Фрейберг . . .	0	0	0 1/2	1/2	1/2	1/2	1/2	—	1 1/2	11 1/2	VII
9. Гавський . . .	0	0	0	0	0	0 1/2	0 1/2	1/2	—	11	VIII

Турнір-робітників.

	1	2	3	4	5	6	7	Пункти	Пріз.
1. Попович . . .	—	0	1	1	1	0	1	4	I-II
2. Тесленко . . .	1	—	0	0	1	0	1	4	I-II
3. Шапіро . . .	0	0	—	1	1	1	1	4	III
4. Галанцов . . .	0	1	0	—	0	1	1	3	IV
5. Сафріс . . .	0	0	1	0	—	1	1	3	V
6. Нікітін . . .	1	0	0	0	0	—	1	2	VI
7. Колесников . .	0	0	0	0	1	0	—	1	VII

Турнір в шашки.

	1	2	3	4	5	6	7	Пункти	Пріз.
1. Ковальків . .	—	0	0	1/2	1/2	1/2	1	8	I-II
2. Лисенко . . .	1	—	1	1/2	1/2	1/2	1	8	I-II
3. МIRONENKO . .	1/2	1/2	—	1	1	1	1	7	III
4. Додінов . . .	1/2	1/2	0	—	1	1	1	6	IV
5. Понімаренко .	0	0	1	0	—	1	1	6	IV
6. Доманов . . .	1/2	0	0	1/2	1/2	—	1	4 1/2	V
7. Гавський . .	0	1/2	1/2	0	0	1	—	2 1/2	VI

Вказавши на те, що Пелеханов був високої думки про Дидро, Чумарева подає далі коротеньку характеристику філософської індивідуальності Дидро, висноги його місце в розвитку французького матеріалізму і, нарешті, формулює основні положення матеріалістичної філософії Дидро. Після нижче Чумарева виставляє прочитати дві три основні праці Дидро, щоб мати докладне уявлення про його філософію. В кінці книжечки автор вказує на зв'язок філософії Дидро з філософією славянського Огінози (що жила у XVII віці), а також вказує метафізичний характер матеріалізму Дидро.

Написана книжечка гарно, докладно, зі званням предмету і досить популярно.

П. Христюк.

ЖУРНАЛ УКРАЇНА. Третій (черговий) за 1925 р. книга журналу «Україна», що вийшла на цих днях в світ, присвячена строків річниці смерті історика М. Костомарова.

З матеріалу цього числа звертають увагу читачі статті акад. М. С. Грушевського, де автор вказує «статистика» Костомарова до самодержав'я й опортунізму до еротиопанії, а й соціальних пристрастей, яким протиставляється демократична й соціальна рівноправність. Обговорюючи твори Костомарова, акад. Грушевський спирається на «Книжку Битія Українського Народу», що розкриває його революційну кон-

цепцію. «Бунт Степана Разина, Начало Единодержавія, Личность Ивана Грозного», служили завданням популяризації цих думок, а «Две русские народности» були канонами Української національної свідомості.

І. Айзенштейн в статті «Перша дисертація Костомарова» подає нові архівні матеріали про відомий факт спалення «магістерської» праці Костомарова. «О причинах и характере Унии в Западной России», за розпорядженням правління Харківського Університету.

Проф. О. Гермайнє в розвідці про «Костомарова в світі автобіографії» причини розходження історико-публіциста з сучасною йому молоддю, а також складу еволюції його українства. Роздвоєність і невизначеність ліній переконань Костомарова автор пояснює тим, що він вийшов з рядів декадансованої інтелігенції 40-х років, яка не мала ще на кого спертися із тих соціальних класів, що поволі утворювалися на Україні і в Росії.

Подано невідомі ще дошкілні матеріали про перебування Костомарова у Рівному (подає В. МIRONENKO). В окремому відділі наведено дискусію Костомарова з харківськими громадянами про видання народних книжок (подає І. Житченко), а Ковальський (пол. М. Возняк), а В. Алтунічич (пол. акад. Ефремов).

Журнал закінчується відділом історико-літературним і біографією українського а чужоземцем.

Перший Український Інститут робітництва.

«ТРУДИ И МАТЕРИАЛИ».

Випуск I-й, за редакцією проф. Е. М. Каганя Харків. «Научна Мисль», 1925 року.

Перший «Обзор трудов» дає уяву, як про зазначений напрям роботи Інститута та його структуру (стаття директора Інститута проф. Каганя) так і про наслідки науково-дослідної роботи різних відділів, де наводиться цілу низку заходів у зв'язності з виробництвом. Так доктор І. М. Маркус та В. І. Кабанова, вивчаючи питання про те, як глибоко отруєні організм одомом дані на що дуже цікаву статтю за назвою: «К ліній сатурніа і морфології крові у робітників в поліграфічному виробництві».

Доктор Недохлебов зазначає на типовому захворюванні рук вагоноремонтних трамваїв під впливом штовхачів та тиснення від 2-х металічних ручок: силікоз та тормавий підчас роботи. Уміщено 2 статті доктора Смирніна та доктора Шапіро, що торкаються захворювання шкіри: 1) у конфектиків, 2) у пекарів, в зв'язку з санітарними умовами їхньої праці.

В статті — станушко у робітників готельного цеху ХІЗ доктор Трамоцький детально знайомить з впливом гуркоту на орган слуху робітників, роблячи низку цінних висновків з метою поліпшення умов праці.

Про хронічні отруїння організму та нервової системи сірководнем робітників вулканізації-

них майстерень, говорять статті доктора Д. М. Натансона та Е. К. Есерової.

У статті доктора Велова зроблено масове обстеження легенів більш 800 робітників Будянської фабрики скла.

У статті доктора Кальфа-Калфа «о сердечних судинах та анемічних явищах у робітників фарфорово-фаянсового виробництва». Цілісно досліджено ті захворювання, які є найхарактернішими для цього виробництва.

У відділі «Матеріали» слід зазначити статтю доктора Юфана яка дає зокрав уяву про едипі пилі не тільки во всьому Союзі але й у Європі організацію при виборі професії робітничою молоддю.

В останньому відділі «Інструкції і форми карт» наведено інструкції вибірки різних частин тіла у чоловіків та жінок в різні моменти життя.

Матеріал взято на місцевих харківських підприємствах.

Залишається лише побажати, щоб зроблені висновки не залишилися словами, а були переведені в життя і здійснювалися би тасло «Працюрник, утворив сам охорону свого здоров'я».

Для цього треба, щоб обслуговували тут питання популяризувались серед робітничих мас і тоді ми будемо мати дійсний зв'язок праці з наукою.

М. Ломиніська.

Книги надіслані на рецензію.

ДЕРЖАВНЕ ВИДАВНИЦТВО УКРАЇНИ.

М. Бухарін. Учительство та комсомол, 1925 р. Ц. 18 к.

Г. Трофимов. Памятка производственной ячейки. Ц. 35 к.

Д. Павлов. Комсомол після смерті Леніна. 1925 р. Ц. 20 к.

В. Підмогильний. Спм. Оповідання (видавання друге). 1925 р. Ц. 10 к.

В. Імевський. Краткая история комитетов замкомиссии сел на Украине. 1925 р. Ц. 80 к.

Проф. А. Рейгард. Як і чим живилися родина і на що їде повинна П. Ц. 13 к.

І. Шевченко. Комсомольське (поетія). Ц. 20 к.

М. Котов. Весняний провідник в околицях м. Харкова. Ц. 50 к.